

Nr 26

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatta särskilda stödåtgärder för hästaveln jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 15 mars 1957 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 135, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att under vartdera budgetåret 1957/58 och 1958/59 ur statens hästavelsfond disponera ett belopp av 600 000 kronor till särskilda åtgärder för stödjande av hästaveln i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i propositionen.

I detta sammanhang har utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 339 av herr *Boman m. fl.* och II: 416, likalydande, av herr *von Seth m. fl.*, i vilka motioner hemställts, såvitt nu är i fråga, att besparingarna på de ur statens hästavelsfond utgående uppfödnings- och bevaringspremierna måtte få tagas i anspråk för tillvaratagande på sätt i motionerna angivits av hästar, som eljest riskerar att bli nedslaktade;

2) I: 468 av herr *Ohlsson, Ebbe, m. fl.*, likalydande med II: 591 av herr *Agerberg m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen vid behandlingen av förevarande proposition måtte besluta, att gällande bestämmelser för utdelning av frisedlar skall ändras så, att även sto, vars föl dött före premieringstillfället, skall kunna premieras med dylik sedel ävensom att frisedels giltighet skall utsträckas till två år.

Beträffande de skäl, som motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden, torde utskottet få hänvisa till innehållet i dessa.

Över motionerna I: 339 och II: 416 har utskottet låtit inhämta yttranden från statskontoret och lantbruksstyrelsen. I fråga om innehållet i dessa yttranden torde utskottet få hänvisa till sitt utlåtande 1957: 25.

Inledning

Genom beslut av 1952 års riksdag (JoU 34; rskr. 262) bemyndigades Kungl. Maj:t att ur statens hästavelsfond tills vidare disponera erforderliga medel för utlämnande av uppfödnings- och bevaringspremier till vissa hos uppfödarna kvarstående osålda remonter. Dyligt stöd åt varmbloodsaveln har hittills utgått, vad gäller uppfödningspremier, under åren 1952—1955 och, vad beträffar bevaringspremier, under åren 1953—1956.

I proposition till 1953 års riksdag (nr 121) föreslog dåvarande chefen för jordbruksdepartementet på grundval av ett av 1951 års hästavelsutredning framlagt betänkande och däröver avgivna remissyttranden, att särskilt stöd skulle lämnas hästaveln — närmast aveln av kallblodiga hästar — i form av dels bidrag till hingsthållare, dels bidrag för inlösen av frisedlar. Stödet avsågs utgå under en fyraårsperiod omfattande budgetåren 1953/54—1956/57 och finansieras med medel ur statens hästavelsfond. Riksdagen biföll vad Kungl. Maj:t föreslagit (JoU 27; rskr. 334).

I en den 30 oktober 1956 dagtecknad framställning har *styrelsen för hus-hållningssällskapens förbund* anhållit om åtgärder för fortsatt särskilt stöd åt hästaveln i enlighet med av styrelsen angivna riktlinjer. Vidare har *lantbruksstyrelsen* i skrivelse den 13 november 1956 inkommit med förslag till dylika stödåtgärder avseende budgetåren 1957/58 och 1958/59.

Över berörda framställningar har, efter remiss, yttrande avgivits av statskontoret, chefen för armén, domänstyrelsen, skogsstyrelsen, statens jordbruksnämnd, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Avelsföreningen för svenska ardennerhästen, Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen samt Föreningen Nordsvenska hästen.

Nuvarande särskilda stödåtgärder

Under nionde huvudtitelns reservationsanslag till Hästavelns befrämjande anvisas årligen medel till olika ändamål på hästavelns område. Med hänsyn till avelns försämrade läge har emellertid under senare år därutöver utgått särskilt stöd ur statens hästavelsfond.

Beträffande statens hästavelsfond må erinras, att denna inrättades av 1947 års riksdag (JoU 10; rskr. 72), som beslöt tillföra fonden ett kapital av 5 000 000 kronor från den samtidigt därmed avvecklade stuteriväsendets fond. Genom den nya fonden avsågs att skapa full garanti för att hästavelns behov skulle bli tillgodosedda i tillräcklig omfattning även då det budgetära läget kunde lägga hinder i vägen för att erforderliga anslag anvisades för ändamålet. Riksdagen förutsatte, att fonden, därest det avsatta beloppet skulle komma att nedgå i mera väsentlig utsträckning, skulle i ett ur budgetär synpunkt lämpligt läge tillföras ett belopp, motsvarande vad som tagits i anspråk.

Vid 1952 års riksdag framlades två likalydande motioner (I: 324 och II: 427), vari yrkades vissa åtgärder för befrämjande av hästaveln. I motionerna föreslogs bl. a., i syfte att söka bevara de bästa av de remonter, som varje år kvarstod osålda hos uppfödarna, att till envar av 150 osålda treåriga remonter skulle utlämnas uppfödningsspremie å 200 kronor. Till samma hästar borde därjämte under vart och ett av de följande två levnadsåren under vissa förutsättningar kunna utlämnas bevaringspremie å 400 kronor. Kostnaderna beräknades efter en viss övergångstid

komma att uppgå till ca 150 000 kronor för år. Erforderliga medel borde ställas till förfogande ur statens hästavelsfond. Riksdagen biföll, såsom förut nämnts, motionärernas förslag och bemyndigade Kungl. Maj:t att tills vidare ur sagda fond disponera för ändamålet erforderliga medel. Hitintills har medel utbetalats för uppfödningsspremier under åren 1952—1955 och för bevaringspremier under åren 1953—1956.

Till 1953 års riksdag framlade Kungl. Maj:t, såsom inledningsvis berörts, proposition angående särskilda stödåtgärder för hästaveln. I propositionen behandlades bl. a. de förslag, som framförts av 1951 års hästavelsutredning. Denna hade tillsatts på hemställan av riksdagen och enligt direktiven bedrivit sitt arbete med beaktande av vad 1951 års jordbruksutskott anfört i sitt utlåtande nr 27. I detta hade utskottet bl. a. uttalat vissa farhågor för att i en avspärrningssituation med begränsade möjligheter att tillgodose behovet av maskiner och drivmedel den minskande tillgången på hästar kunde medföra allvarliga olägenheter för såväl jordbrukets och skogsbrukets som försvarets vidkommande.

I en av utredningen år 1952 upprättad prognos beräknades antalet arbetshästar komma att nedgå från dåvarande ca 350 000 till 300 000 år 1955 och 200 000 å 230 000 år 1960. Jordbrukets och skogsbrukets behov av arbetshästar uppskattades samtidigt uppgå till ca 300 000 även sedan traktorbehovet blivit fyllt. Under dessa förhållanden kunde enligt utredningen en viss balans i fråga om hästbeståndets storlek väntas inom en relativt kort tid, varefter en knapphet på hästar skulle komma att inträda. I sistnämnda läge skulle hästpriserna komma att stiga, varför utredningen förmodade, att relationerna mellan uppfödningsskostnader och hästpriser skulle förbättras på något längre sikt samt att en stabilisering av avelsarbetet på en viss nivå småningom skulle inträda. Enligt utredningens uppfattning kunde det emellertid få allvarliga konsekvenser att utan att vidtaga särskilda åtgärder räkna med en sådan stabilisering. En fortsatt minskning av hästbeståndet kunde nämligen få menliga följder för såväl näringslivet som försvaret. Särskilda stödåtgärder borde därför vidtagas för att bemästra det krisläge vari hästaveln tillfälligt befann sig. Utredningen föreslog med hänsyn härtill att under en femårsperiod särskilda statliga bidrag skulle lämnas till föreningar och i speciella fall även privatpersoner, som höll hingstar av ardenerras och nordsvensk ras. I avelsstimulerande syfte föreslogs vidare ett utvidgat system med frisedlar. För täckande av de med stödåtgärderna förenade kostnaderna borde medel få disponeras ur statens hästavelsfond.

Dessa utredningens förslag förelades med vissa justeringar — bl. a. beträffande stödperiodens längd, vilken föreslogs till fyra år — riksdagen i förenämnda proposition 1953:121. Riksdagen beslöt i enlighet med Kungl. Maj:ts framställning. Beträffande de sålunda beslutade särskilda stödåtgärderna kan närmare anföras följande.

Vad angår stödet åt hingsthållningen må först nämnas, att bidrag till sådant ändamål i viss omfattning utgick redan före 1953 års riksdagsbeslut. Med anlitande av anslaget till Hästavelns befrämjande kunde så-

lunda föreningar, som höll hingst av nordsvensk ras, beviljas bidrag med i genomsnitt 500 kronor för hingst i södra och mellersta Sverige och med 600 kronor i norra Sverige. För hingst av ardenerras utgick däremot ej bidrag. 1953 års beslut innebar en utbyggnad av denna stödform dels genom att såväl hingst av ardenerras som av nordsvensk ras blev bidragsberättigad, dels emedan även enskild hingsthållare i vissa fall kunde beviljas bidrag. De för hingstföreningar avsedda bidragen maximerades till 1 600 kronor för hingst av ardenerras samt till 1 200 kronor för hingst av nordsvensk ras i södra och mellersta Sverige och till 1 300 kronor i norra Sverige. För hingst av nordsvensk ras skulle därutöver alltjämt få uppbäras de tidigare utgående bidragen. Till enskild hingsthållare kunde bidrag utgå med högst 500 kronor för ardennerhingst och med 600 kronor för nordsvensk hingst. För såväl föreningsägd som enskild hingst skulle dock, när särskilda omständigheter föranledde därtill, bidrag kunna utgå med högre belopp än vad sålunda föreskrivits.

Riksdagens beslut innebar jämväl, att det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter beträffande förenämnda bidrag. Sådana föreskrifter har sedermera utfärdats genom Kungl. Maj:ts beslut den 26 februari 1954, den 30 juni 1955 och den 1 juni 1956. Såsom villkor för bidrag till hingstföreningar har därvid bl. a. angivits, att hingsthållningen skall vara av betydelse för det allmänna hästavelarbetet samt på ett rationellt sätt främja ortens hästavel genom att sörja för hingstbeståndets rekrytering. Vid bestämmande av bidrags storlek skall hänsyn tagas till hingstens kvalitet samt föreningens behov av ekonomiskt understöd. För att bli bidragsberättigad skall förening bestå av minst fem medlemmar. För förening konstituerad efter år 1954 gäller dessutom särskilda föreskrifter. Beträffande bidrag till enskild hingsthållning gäller i tillämpliga delar enahanda bestämmelser. Bidrag må dock endast utgå för hingsthållning i trakt, där förening ej finns och där behovet av hingst uppenbarligen föreligger.

I fråga om frisedlarna innebar 1953 års beslut en utvidgning av de bestämmelser, som angivits i 1949 års hästpremieringsreglemente (SFS 1949: 703). Enligt dessa bestämmelser premieras treårigt ungstö av god beskaffenhet med frisedel med visst undantag lydande på 30 kronor. Frisedeln utställs å viss hingst, som premieringsnämnden finner lämplig. För tiden intill den 1 juli 1957 har detta stöd genom riksdagens nyssnämnda beslut förstärkts såtillvida, att frisedel lydande på 50 kronor då skall utlämnas till samtliga premierade kallblodiga eller i remontaveln använda fölston ävensom till premierade två- och treåriga ungstö. Undantagna skall vara fullblodsston, såvida de icke används i halvblodsaveln, varmblodiga travarston och ston av skogsrustras.

Vad slutligen angår kostnaderna för de av 1953 års riksdag beslutade stödåtgärderna, beräknades dessa till 800 000 kronor för år, eller för hela fyraårsperioden till 3 200 000 kronor. Enligt riksdagsbeslutet skulle av hästavelnsfondens medel varje budgetår få användas 450 000 kronor till hingst-

hållningen, varav 40 000 kronor till enskilda hingsthållare och föreningar med särskilt brydsamt ekonomiskt läge, samt 350 000 kronor till frisedlar.

Av hästavelsfondens kapital har hittills disponerats 600 000 kronor för uppfödning- och bevaringspremier samt 2 400 000 kronor för hingsthållningsbidrag och frisedlar. Genom beslut av 1955 och 1956 års riksdagar har fonden erhållit kapitaltillskott å sammanlagt 800 000 kronor. F. n. föreligger sålunda å fonden ett icke disponerat belopp av 2 800 000 kronor. I detta belopp ingår emellertid de 800 000 kronor, som är avsedda för att bestrida kostnaderna för de särskilda stödåtgärderna under innevarande budgetår och som ännu ej ställts till förfogande av Kungl. Maj:t.

Hushållningssällskapens förbunds framställning

Såsom inledningsvis omnämnts har styrelsen för hushållningssällskapens förbund i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om åtgärder för fortsatt särskilt stöd åt hästaveln. Till grund för förbundsstyrelsens hemställan ligger en promemoria med utredning och förslag i ämnet, upprättad på styrelsens uppdrag av en kommitté bestående av förbundets vice ordförande, lantbrukaren N. Kollander, laboratorn vid veterinärhögskolan S. Dyrendahl samt direktören vid hushållningssällskapet i Kalmar läns södra område N. E. Sjöborg. Till promemorian har fogats visst statistiskt material, som sammanställts av jordbrukets utredningsinstitut. I anslutning härtill har i propositionen å s. 6—8 lämnats vissa statistiska data angående utvecklingen på hästområdet.

I *kommittépromemorian* konstateras, att utvecklingen på hästområdet visar att behov av stödåtgärder alltjämt föreligger och att det säkerligen skulle få allvarliga konsekvenser, om det nuvarande särskilda stödet åt hästaveln upphörde. Stöd åt hästaveln bör därför utgå ännu någon tid efter väsentligen samma grunder som f. n. Enligt kommitténs mening bör sålunda under ytterligare en fyraårsperiod särskilda medel anvisas dels för bidrag till hingsthållning, dels för inlösen av frisedlar. Med hänsyn till hästavelns läge bör emellertid vissa justeringar och utbyggnader ske.

Styrelsen för Hushållningssällskapens förbund biträder kommitténs förslag i vad dessa avser fortsatt stöd åt hingsthållningen samt utökat stöd åt hovvården. Även det föreslagna remissförfarandet vid import av hästar anser förbundsstyrelsen befogat. När det gäller förslaget om bibehållande av frisedelssystemet är emellertid förbundsstyrelsen tveksam och framför tanken, att ett system med uppfödningpremier skulle eventuellt kunna införas i stället.

Lantbruksstyrelsens framställning

Lantbruksstyrelsen hemställer i sin skrivelse, att till fortsatt särskilt stöd åt hästaveln skall för ettvarvt av budgetåren 1957/58 och 1958/59 ur statens hästavelsfond anvisas ett belopp av 800 000 kronor. Detta belopp anser sty-

relsen böra fördelas med 400 000 kronor till bidrag till hingstföreningar mot f. n. 410 000 kronor, med 100 000 kronor till bidrag till enskilda hingsthållare mot f. n. 40 000 kronor samt slutligen med 300 000 kronor till inlösen av frisedlar mot f. n. 350 000 kronor. De föreslagna justeringarna i fördelningsplanen grundar styrelsen på erfarenheterna av medelsbehovet under den nu snart tilländalupna fyraårsperioden. Sålunda har exempelvis för budgetåren 1953/54, 1954/55 och 1955/56 endast utfärdats frisedlar å respektive 276 070, 296 250 och 288 640 kronor. De för förstnämnda två budgetår utfärdade frisedlarna har dessutom endast blivit inlösta intill ett sammanlagt värde av 200 930 respektive 210 970 kronor.

Lantbruksstyrelsen uppger, att enligt det preliminära resultatet av husdjursräkningen den 1 juni 1956 fanns i landet i runt tal 262 000 treåriga och äldre hästar. En onormalt hög procent av dessa hästar tillhörde emellertid de äldre snart överåriga årgångarna, medan de yngre var lika onormalt lågt företrädde. Husdjursräkningen redovisar sålunda i runt tal 21 000 unghästar och föl, vilket antal endast förslår att rekrytera ett bestånd av omkring 100 000 hästar i användbar ålder. Av dessa orsaker — ogynnsam åldersfördelning och låg rekrytering — har, framhåller styrelsen, häststocken årligen minskats med 20 000 å 25 000 djur och det kan förutses, att redan före år 1960 beståndet av treåriga och äldre hästar nedbringats till 200 000 för att därefter, om icke avelsfrekvensen inom kort avsevärt ökar, ytterligare starkt sjunka.

Styrelsen konstaterar vidare, att den stabilisering av uppfödningen, som är nödvändig för att tillgodose det framtida behovet av hästar, sålunda ännu icke uppnåtts och att en väsentlig orsak härtill varit, att prisnivån alltjämt är låg. Visserligen har hästpriserna under senare år stigit men ännu ej tillräckligt för att stimulera till ökad uppfödning. Först när så skett kan en mot behovet svarande avelsfrekvens vara att påräkna. Under mellantiden måste det enligt styrelsens uppfattning anses vara av stor vikt att söka vidmakthålla de avelsmässiga förutsättningarna för hästuppfödningen, så att för framtiden icke blott kvantitativt tillräcklig utan även kvalitativt fullt tillfredsställande hästavel skall kunna åvägabringas. Styrelsen anser det därför angeläget att de speciella stödåtgärder, som under den snart gångna fyraårsperioden kommit hästaveln tillgodo, bibehålles. Vissa av dessa stödåtgärder äger emellertid samband med premieringsreglementets bestämmelser. Reglementet är f. n. föremål för översyn inom styrelsen. I avvaktan på resultatet av denna översyn, föreslår styrelsen, att stödåtgärderna i fråga tills vidare bibehålles under de båda närmaste budgetåren. Då de hittills tillämpade stödformerna visat sig väl avvägda bör, enligt styrelsens mening, det fortsatta stödet utformas på i huvudsak samma sätt.

Genom stödet till hingsthållningen har, framhåller lantbruksstyrelsen, hingstbeståndet kunnat bibehållas i tillräcklig omfattning och de frisedlar, som utdelats, har otvivelaktigt medverkat till att värdefulla ston bibehållits eller till och med återinsatts i aveln. Enligt premieringsstatistiken har antalet premierade ston av såväl nordsvensk ras som

ardennerras ökat och uppgick åren 1953, 1954 och 1955 för förstnämnda ras till respektive 976, 1 133 och 1 248 samt för sistnämnda ras till respektive 2 029, 2 381 och 2 428.

Styrelsen finner sannolikt, att ännu bättre effekt skulle kunna uppnås, om några förändringar huvudsakligen berörande bidragsbeloppens fördelning vidtogs. Ett stort antal enskilda hingstägare har i olika bygder målmedvetet nedlagt ett värdefullt arbete på hästavelns förkovran. Icke minst gäller detta i sådana trakter, där det visat sig svårt att samla tillräckligt intresse för gemensam hingsthållning. Med hänsyn till att hingsthållningen f. n. blott undantagsvis ger ett tillfredsställande ekonomiskt utbyte måste det enligt styrelsen anses önskvärt att förtjänta hingsthållare kan erhålla bidrag i något större utsträckning, än vad som nu är möjligt. Styrelsen föreslår därför, att för ifrågakvarande ändamål anvisas ett belopp av 100 000 kronor, innebärande en ökning med 60 000 kronor.

Vad härefter angår utlämning av frisedlar föreslår lantbruksstyrelsen, dels att frisedel skall gälla för betäckning under något av de två närmaste åren efter premieringen — f. n. skall den inlösas under nästföljande år — dels ock att frisedel skall få utdelas för premieringsbart sto, som under året fött levande föl efter premierad hingst även om detta föl skulle ha dött före premieringstillfället. Som motiv för förstnämnda förslag anför styrelsen, att i vissa trakter, särskilt i Norrland, ston i regel ej betäcks varje år. Med nuvarande bestämmelser kan i sådana fall stoägaren icke utnyttja den utlämnade frisedeln. Enligt det senare förslaget skall ett sto, vars föl dött före premieringstillfället i viss mån jämföras med ett vid premieringen uppvisat, efter föregående års betäckning synbart dräktigt sto. Ett sto av sistnämnda kategori kan nämligen enligt reglementets bestämmelser bli föremål för premiering.

Inom styrelsen har även ett annat alternativ övervägts, innebärande, att gällande frisedelssystem för premierade ston skall ersättas med en uppfödningssubvention för treåriga hästar. Enligt vad styrelsen har sig bekant diskuterades detta senare projekt även inom 1951 års hästavelsutredning. På grund av bl. a. de betydande kostnader det skulle medföra, ansågs det emellertid böra övergivas. Syftet med projektet var att söka motverka den slakt av föl, som alltsedan andra världskrigets slut försiggått i icke obetydlig omfattning. För att en anordning med uppfödningssubvention skall bli effektiv måste denna emellertid sättas jämförelsevis hög, vilket medför mycket höga kostnader. Främst av detta skäl har styrelsen i sina överväganden i stället stannat vid att föreslå bibehållandet av frisedelssystemet.

Yttrandena

Beträffande redogörelsen för innehållet i de olika yttrandena torde utskottet få hänvisa till s. 12—17 i propositionen.

Departementschefen

Departementschefen har anfört följande.

»I enlighet med beslut av statsmakterna år 1952 och år 1953 utgår för närvarande, utöver gängse anslag till hästavelns befrämjande, särskilt stöd åt såväl varm- som kallblodsaveln. I 1953 års proposition, som godkändes av riksdagen utan ändringar, uttalades, att de särskilda stödåtgärderna avsåg att giva hästaveln en sådan uppmuntran att denna trots dålig lönsamhet skulle kunna uppehållas vid en med hänsyn till landets behov önskvärd nivå. Hästavelns belägenhet förklarades i propositionen bero på jordbrukets långtgående och hastigt genomförda mekanisering samt det förefintliga överskottet på arbetshästar, vilket pressade priserna på marknaden. En sådan utveckling ansågs allvarlig såväl med hänsyn till vår militära och ekonomiska beredskap som till skogsbrukets behov även under normala förhållanden. Det beträngda läget betraktades dock såsom en tillfällig krissituation. Det beräknades att den fortgående minskningen av den svenska häststammen efter några år skulle medföra en bristsituation, varvid hästpriserna skulle komma att stiga och lönsamheten åter förbättras. De särskilda stödåtgärderna bedömdes sålunda vara erforderliga endast under en begränsad tidsperiod, vilken bestämdes till fyra år räknat från och med den 1 juli 1953. Kostnaderna för ifrågavarande åtgärder beräknades till högst 800 000 kronor för år och förklarades skola bestridas med medel ur statens hästavelsfond.

De år 1953 beslutade stödåtgärderna avser framför allt kallblodsaveln och innebär dels utlämnande av bidrag till hingsthållning, dels utställande av s. k. frisedlar. Hingsthållningsbidragen utgår till föreningar och enskilda, som håller hingst av nordsvensk ras eller ardenerras. Föreningarna erhåller därvid ett avsevärt kraftigare stöd än de enskilda hingsthållarna. Sålunda kan för föreningsägd hingst av nordsvensk ras utgå bidrag med i vissa fall upp till 1 900 kronor, medan bidraget för enskild sådan hingst endast uppgår till 600 kronor. För hingst av ardenerras är motsvarande belopp 1 600 kronor respektive 500 kronor. Frisedlarna lyder på ett belopp av 50 kronor och utdelas till samtliga premierade kallblodiga eller i remontaveln använda fölston. Frisedel kan dessutom i vissa fall tilldelas två- och treåriga ungston.

Den fyraårsperiod, under vilken nu nämnda stödåtgärder skall tillämpas, upphör med utgången av innevarande budgetår. Förhållandena på hästavelns område har emellertid ännu ej stabiliserats. Häststammen minskar fortfarande kraftigt och rekryteringen är allttjämt låg. Fölslakten är betydande. På 100 hästar av tre års ålder och däröver finns för närvarande endast 7 å 8 unghästar och föl. Det beräknas att det nuvarande beståndet av unghästar och föl endast förslår till att på längre sikt rekrytera 100 000 hästar i användbar ålder. Ännu år 1955 översteg det totala antalet hästar i landet klart 300 000. Trots att alltså utvecklingen under den snart tillända-lupna fyraårsperioden fortgått i samma riktning och takt som tidigare har likväl icke någon sådan bristsituation inträffat, som kan medföra förbättrade priser på hästar och därmed även ett annat läge för hästaveln.

Under åberopande av nyssnämnda förhållanden har lantbruksstyrelsen och styrelsen för hushållningssällskapens förbund i skilda framställningar föreslagit, att hästaveln ännu någon tid skall bispringas med särskilda stöd-åtgärder. I framställningarna uttalas, att utformningen av det nuvarande stödet varit väl avvägt och ägnat att i rådande läge giva hästaveln ett verkamt stöd. Vissa ändrings- och tilläggsförslag framföres emellertid samtidigt. Sålunda förordar lantbruksstyrelsen sådan inbördes omfördelning av de för stödåtgärderna årligen anvisade medlen att det blir möjligt att till enskilda hingsthållare utlämna bidrag i något större omfattning än för närvarande samt därtill sådana ändringar i bestämmelserna för frisedlar att även sto, vars föl dött före premieringstillfället, skall kunna premieras med dylik sedel. Vidare föreslår lantbruksstyrelsen, att frisedels giltighetstid skall utsträckas från nuvarande ett till två år. Styrelsen för hushållningssällskapens förbund framför i sin framställning i huvudsak motsvarande förslag — beträffande frisedlar yrkas dock en giltighetstid av tre år — men föreslår dessutom bl. a. införande av ett system med uppfödningsspremier till treåriga ston. Eventuellt skulle det nuvarande frisedelssystemet kunna ersättas med sådana premier.

I likhet med lantbruksstyrelsen och styrelsen för hushållningssällskapens förbund ävensom samtliga i ärendet hörda remissinstanser anser jag det erforderligt, att hästaveln alltjämt stödjes genom särskilda statliga åtgärder. Jag delar uppfattningen att de nuvarande åtgärderna väl fyllt sitt ändamål. Bidragen till hingsthållningsföreningarna torde sålunda ha verksamt bidragit till att förbättra dessas ekonomi och enligt vad jag under hand erfarit, har föreningarnas antal kunnat hållas väl uppe. Även för den enskilda hingsthållningen har bidragssystemet varit värdefullt. Beträffande de med frisedlar premierade stona utgör dessa endast en mindre del av samtliga föl- och ungston. Lantbruksstyrelsen har dock visat, att antalet premierade ston av såväl ardenerras som nordsvensk ras ökat under tidsperioden 1953—1955. Vidare kan beträffande den nordsvenska rasen konstateras en totalt sett ökad betäckningsfrekvens.

Lantbruksstyrelsen har för sin del föreslagit, att det särskilda stödet åt hästaveln skall utgå under ytterligare två år. Under denna tid beräknar styrelsen slutföra en pågående översyn av hästpremieringsreglementet samt framlägga av översynen betingade förslag. Med hänsyn härtill och till det förhållandet att någon omgående förändring i hästavelns läge icke kan förväntas, anser jag, att stödet ej bör förlängas för kortare tid än två år. Härtill kommer att jag — med anledning av de olika synpunkter i ämnet som framförts i detta ärende ävensom i andra aktuella framställningar berörande hästaveln — har för avsikt att inom kort begära Kungl. Maj:ts medgivande till att låta verkställa särskild utredning beträffande frågan om statens fortsatta medverkan till hästavelns främjande. Resultatet av en sådan utredning kan antagas föreligga tidigast om halvtannat år. På denna grund föreslår jag, att det särskilda statsstödet åt hästaveln skall utsträckas att gälla även under tiden intill den 1 juli 1959.

Beträffande formerna för de fortsatta stödåtgärderna finner jag, att dessa under den relativt korta förlängningsperioden bör vara desamma som de nu tillämpade, vilka såsom nämnts visat sig vara ändamålsenliga. De uppslag till nya stödformer och till ändringar i de nuvarande, som framförts från skilda håll och för vilka redogjorts i det föregående, torde få prövas av nyssberörda utredning. Jag förordar sålunda, att stödet alltjämt skall — efter samma regler som nu — utgå i form av frisedlar och hingsthållningsbidrag.

Med utgångspunkt från en oförändrad årlig kostnadsram av 800 000 kronor har lantbruksstyrelsen föreslagit sådan jämkning av de för innevarande fyraårsperiod för respektive ändamål bestämda medlen att beloppen för frisedlar och bidrag till hingstföreningar för de närmaste två budgetåren nedräknas från 350 000 kronor respektive 410 000 kronor till 300 000 kronor respektive 400 000 kronor, medan beloppet för bidrag till enskild hingsthållning m. m. höjes från 40 000 kronor till 100 000 kronor. För min del räknar jag icke med en medelsförbrukning av dylik omfattning. Av styrelsens skrivelse framgår, att de frisedlar som utfärdats för budgetåren 1953/54 och 1954/55, inlösts till sammanlagt belopp av endast 200 930 kronor respektive 210 970 kronor. Enligt vad jag under hand inhämtat från styrelsen kan det beräknas, att de under föregående budgetår utställda frisedlarna kommer att inlösas till ett totalt belopp av ca 200 000 kronor. Vid sådant förhållande finner jag icke anledning att i en beräkning av medelsbehovet under förlängningsperioden kalkylera med högre belopp för detta ändamål än 200 000 kronor för budgetår. Vad därefter angår behovet av medel för bidrag till hingsthållningsföreningar anser jag i likhet med Föreningen Nordsvenska hästen — vilken, såsom tidigare nämnts, i sitt remissutlåtande pekat på att hingsthållningsbidragen på en del håll lett till den icke avsedda konsekvensen att vissa äldre hingstar bibehållits i aveln oavsett deras avelsvärde och avelsduglighet — att en ej ringa minskning kan ske av det för dylika bidrag avsedda årliga beloppet. Detta synes kunna reduceras med ca 50 000 kronor om hushållningssällskapen i fortsättningen icke beviljar bidrag till hingstar, som vid 12 års ålder eller däröver ej uppnått värdebokstav B. Jag vill i sammanhanget erinra om att enligt gällande föreskrifter rörande ifrågavarande bidrag hänsyn skall tagas till bl. a. hingstens kvalitet vid bestämmandet av bidragets storlek. På grundval av det anförda beräknar jag, att för bidrag till hingsthållningsföreningar skall under förlängningsperioden erfordras ett årligt belopp av ca 360 000 kronor. Då någon ökning ej bör ske av de medel, som avses för bidrag till enskilda hingsthållare, kan det samlade medelsbehovet för hingsthållningsbidrag under sagda period enligt min mening antagas uppgå till i runt tal 400 000 kronor. Som följd härav föreslår jag, att den kostnadsram, inom vilken det fortsatta stödet skall rymmas, fastställas till 600 000 kronor för budgetår. Liksom hittills bör medel under statens hästavelnsfond disponeras för bestridande av nämnda kostnader. Av fondens kapital kan 2 000 000 kronor beräknas vara odisponerade den 1 juli 1957.

De stödåtgärder, som nu behandlats, avser huvudsakligen kallblodsaveln. I olika remissyttranden har emellertid hävdats, att det är av största vikt att även varmblodsaveln erhåller ett likvärdigt stöd. Därvid har särskilt åbero-

pats det svåra läge, vari varmbloodsaveln råkat genom arméns minskade remontinköp och reducerade ridhästbestånd. Vidare har framhållits angelägenheten av att i händelse av internationella krislägen ha en reserv av varmbloodiga hästar, som kan täcka arméns mobiliseringsbehov och i viss mån spara de kallbloodiga hästarna för näringslivet. Jag vill icke bestrida, att varmbloodsaveln står inför svåra anpassningsproblem. I avvaktan på resultatet av förenämnda utredning beträffande frågan om statens fortsatta medverkan till hästavelns främjande är jag emellertid icke beredd att föreslå någon ändring i det särskilda stöd åt varmbloodsaveln, som för närvarande i enlighet med 1952 års riksdagsbeslut utgår i form av uppfödningsoch bevaringspremier.»

Utskottet

Utvecklingen på hästavelns område under senare år har föranlett statsmakterna att vidtaga olika åtgärder för att säkerställa en viss stabilisering av hästuppfödningen. Sålunda beslöt 1953 års riksdag i enlighet med ett på grundval av 1951 års hästavelsutredning framlagt förslag om särskilda stödåtgärder för hästaveln under en övergångstid av fyra år. Ifrågavarande stöd, som närmast berörde kallbloodsaveln, skulle utgå i form av dels särskilda bidrag till hingsthållare, dels ett utvidgat frisedelssystem för ungston. Vad angår varmbloodsaveln bemyndigades Kungl. Maj:t att även i fortsättningen disponera medel ur statens hästavelsfond för utlämnande av uppfödningsoch bevaringspremier till sådana hästar.

Med hänsyn till att nyssnämnda fyraårsperiod snart löper ut, har lantbruksstyrelsen och Hushållningssällskapens förbund i skilda framställningar understrukit behovet av särskilda stödåtgärder för hästaveln under ytterligare någon tid. I anslutning härtill och med beaktande av att samtliga i ärendet hörda remissinstanser uttalat sig för fortsatt stöd på området, har departementschefen i föreliggande proposition föreslagit en förlängning av ifrågavarande statsstöd under tiden intill den 1 juli 1959. Under denna tid beräknas nämligen en pågående översyn av hästpremieringsreglementet samt en bebådad utredning beträffande frågan om statens fortsatta medverkan till hästavelns främjande vara slutförda. Mot detta förslag har utskottet icke något att invända. Vad angår den bebådade utredningen får utskottet hänvisa till sina uttalanden härom i utlåtandet 1957: 25.

Utskottet finner i likhet med Kungl. Maj:t lämpligt, att stödet såsom hittills skall utgå i form av frisedlar och hingsthållningsbidrag. I fråga om sistnämnda bidrag har Kungl. Maj:t föreslagit en jämkning av de tidigare bestämmelserna i syfte att motverka en tendens att bibehålla vissa äldre hingstar oavsett deras avelsvärde och avelsduglighet. Jämkningsen innebär, att bidrag i fortsättningen icke får beviljas för hingstar, som vid 12 års ålder eller däröver ej uppnått värdebokstav B. Utskottet har icke något att erinra häremot. I motionerna I: 468 och II: 591 har i anslutning till ett av lantbruksstyrelsen framställt förslag i ämnet yrkats, att vissa ändringar skall vidtagas även beträffande bestämmelserna om utlämning av frisedlar. Nu-

varande bestämmelser, att frisedlar skall gälla endast för betäckning året närmast efter premieringen och icke kan utlämnas till sto, vars föl dött före premieringsförrättningen, har nämligen enligt motionärerna medfört mindre önskvärda konsekvenser. Med hänsyn till att frisedlarna närmast av psykologiska skäl visat sig utgöra en värdefull stimulans till en ökad hästavel, särskilt bland de mindre hästuppfödarna, och då ifrågavarande ändringar icke synes föregripa den bebådade utredningens resultat, vill utskottet biträda motionsförslaget. I enlighet härmed skall hädanefter även sto, vars föl dött före premieringstillfället, kunna erhålla frisedel och giltighetstiden för sådan sedel utsträckas till två år. Såsom framhållits i motionerna behöver någon höjning av medelsanvisningen icke ske i anledning härav. Övriga uppslag till nya stödformer och till ändringar i de nuvarande, för vilka redogjorts i propositionen, torde få prövas av nyssnämnda utredning

Med anledning av vad i propositionen uttalats i fråga om varmlblodsaveln vill utskottet vitsorda, att denna avelsgren f. n. har stora problem att brottas med. Sålunda torde den avsevärda nedskärningen av arméns inköp av remonter till följd av 1956 års riksdagsbeslut, särskilt under en övergångstid, medföra åtskilliga besvärligheter beträffande avsättningen av hästar. Liksom departementschefen är utskottet emellertid — i avvidan på resultatet av förenämnda utredning — icke berett att förordna något stöd åt varmlblodsaveln utöver det nuvarande, som utgår i form av uppfödning- och bevaringspremier. Vid sådant förhållande anser sig utskottet icke heller kunna biträda förevarande yrkande i motionerna I: 339 och II: 416.

Kungl. Maj:ts medelsberäkning föranleder ingen erinran från utskottets sida. Utskottet tillstyrker sålunda, att kostnadsramen för de i propositionen förordade särskilda bidragen till hingsthållning och frisedlar fastställas till 600 000 kronor för budgetår. Medel för bestridandet av kostnaderna bör liksom hittills icke belasta den ordinarie driftbudgeten utan utgå ur statens hästavelsfond.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,
att riksdagen må

1) med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 468 och II: 591, bemyndiga Kungl. Maj:t att under vardera budgetåret 1957/58 och 1958/59 ur statens hästavelsfond disponera ett belopp av 600 000 kronor till särskilda åtgärder för stödjande av hästaveln i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som utskottet förordat i det föregående;

2) avslå motionerna I: 339 och II: 416 i förevarande del.

Stockholm den 9 maj 1957

På jordbruksutskottets vägnar:

ANDERS PETTERSSON

Närvarande: se under utlåtandet nr 25.